

EXAMENUL DE MATURITATE „BACALAUREAT” ȘI „BANCHETUL – EXITUSUL” DIN VARA ANULUI 1913

ȘTEFAN MANCIULEA

Terminasem clasa a VIII-a și mă pregăteam pentru examenul de bacalaureat. Examenul în scris a avut loc în zilele de 16, 17, 19 și 20 mai, iar orarul 2-11 iunie 1913. Îl așteptam cu frică și cutremur. Examenul oral a fost prezidat din partea „Magnificenței” sale de ștefan Szentimbrey, directorul gimnaziului de stat din Sibiu, ca exmis al Înaltului Minister de Culte și Instrucțiune Publică. Din partea Consistoriului Mitropolitan a fost delegat la examen, în calitate de comisar, canonicul Iosif Hossu.

Candidații la examenul oral de maturitate, pe atunci, se prezentau în ținuta de rigoare, îmbrăcați în haină neagră, cămașă albă, guler „tare” și cravata asortată costumului. N-am avut astfel de costum, dar mi l-a împrumutat colegul L., care trecuse examenul oral cu o zi înainte. La examen intra, câte o serie de cinci candidați, ne așezam pe scaune în fața unei mese lungi înaintea căruia se aflau membrii comisiei de examinare. Comisia era alcătuită din profesorii noștri de specialitate. Seria mea a ajuns la masa verde în ziua de Înălțarea Domnului. Tremuram de emoție când ne gândeam cum o să fie, cum facem față acestei atât de grele și de primejdioase încercări. Subiectele la care urma să răspundem erau scrise pe hârtie de fiecare profesor și revăzute de președinte. Candidatul trăgea din grămada de fișe – la noroc – una, și se așeza pe scaun având răgazul de cinci minute pentru gândire, apoi expunea subiectul.

La limba și literatura română am avut subiectul „Cronicarii moldoveni Costineștii

și Neculce”. La limba și literatura maghiară: „Viața și opera poetului Alexandru Kisfaludy”. De această materie mă temeam grozav deoarece întreg cursul secundar l-am urmat la liceul românesc, în mediul atât de specific al Blajului. Manualul de limba și literatura maghiară al lui Bartha Iozsef – câteva sute de pagini – îl știam de-a rostul din doască în doască. La limba și literatura latină mi-a căzut un text din Salustius, traducere, apoi explicarea calendarului roman. Istoria a avut subiectul: „Domnia Mariei Terezia și Sancțiunea pragmatică”. La fizică: Curenții de inducțiune”, iar la matematică nu-mi mai amintesc subiectul.

După terminarea examenului oral seria părăsea clasa, iar președintele împreună cu membrii stabileau notele, iar seara se comunica rezultatul. Nu știu dacă am îmbucat la gazdă în ziua aceea. Cu toții eram neliniștiți, frământați și agitați, așteptând în curtea liceului fericitul ceas al comunicării rezultatului. Seara profesorul de clasă ne-a anunțat: „ați trecut maturitatea”.

Înainte de examen candidații nu aveam voie să intrăm în sală, după ce-l terminam ne așezam și noi alături de public ascultând pe colegii noștri. De data acesta noi eram cei liniștiți, dar pe dânșii îi scuturau frigurile emoției.

Colegul și bunul meu prieten N. Venise la rând a doua zi. Majoritatea dintre noi la matematici eram slăbuți pregătiți, datorită faptului că în cea mai mare parte a liceului nu am avut profesor de specialitate care să ne pregătească temeinic la această materie. Formulele algebrice și trigonometrice le învățam pe de rost fără să le înțelegem

tainele și rosturile. Datorită acestei pregătiri insuficiente, colegului N. s-a întâmplat următoarea încurcătură la examenul de maturitate, care era cât pe-aci să-i fie fatală dacă nu ar fi avut o anumită prezență de spirit. Iată isprava de pomină: când i-a venit rândul să răspundă la matematică, s-a ridicat de pe scaun a trecut în fața profesorului, și din grămada de subiecte a tras unul apoi a plecat la loc, așteptând să-i vină rândul.

Profesorul ne cam știa ce plătim, la acest subiect, de aceea ne arunca câte o privire miloasă, care întreba parcă: „cunoști subiectul”? Colegul N. a dat abia vizibil din umeri în vreo două rânduri, drept răspuns la privirile atente ale profesorului, ceea ce însemna adică: „nu-l cunosc”. Ce socoteală și-a făcut N.: venindu-i rândul să răspundă, plecând spre tablă, și-a zis în sine: „m-am curățat definitiv la maturitate”. și fiindcă nu cunosc problema am să umplu tabla cu fel de fel de formule și cifre. Fie ce-o fi! Poate am noroc. Notez: președintele comisiei avea specialitatea limba și literatura maghiară și germană, iar la matematici nu se prea pricepea.

N. fiind ultimul în seria lui când i-a venit rândul s-a ridicat de pe scaun, a plecat la tablă scriind fel de fel de formule: rădăcini de pătrate și cubice fără nici o legătură între ele. Profesorul de specialitate la câteva minute spune cu un fel de teamă „Domnule N. ...” dar N. continuă să vorbească și să scrie spre mirarea atât a profesorului, cât și a celor din sală, unii buni cunoscători ai materiei acesteia. Umerge de zor tabla întâia, o prinde de mâner, o saltă în sus, și coboară pe a doua, pe care o supune aceleași operații.

Terminând și tabla a doua o saltă în sus și coboară pe cea dintâi încercând aceeași operație. Bietul nostru profesor de matematici a înmărmurit de teamă dar n-a spus nici o vorbă. Atunci președintele a rostit în ungurește: „De-ajuns, mulțumesc”.

Ne-a trecut la loc și fiind seria terminată cu examinarea, împreună cu ceilalți colegi a

părăsit sala ieșind în coridor. După câteva clipe apare și profesorul de matematici. „Domnule N. ce-ai făcut?..” – „Nimic Domnule Profesor. N-am știut nici o boabă, dar mi-am zis, încerc marea cu degetul. Președintele nu știe materia, iar eu umplu tabla cu tot felul de cifre și formule” ..

Minunea a fost însă atunci când comisia a fixat notele la fiecare candidat examinat. Când a ajuns la matematici, la colegul N. președintele l-a întrebat ce notă îi acordă? Profesorul ...” Domnule președinte, N. este un băiat bun și harnic dar a făcut câteva greșeli în tratarea și dezvoltarea subiectului. Îi putem acorda cu oarecare bunăvoință nota ... „bine”.

Președintele răspunde: „cred că merită eminent, fiindcă a răspuns și rezolvat bine problemele”. Profesorul însă a rămas pe lângă nota „numai bine”. Așa a mântuit bunul prieten N. examenul oral de maturitate.

La Blaj era o tradiție destul de veche, cei reușiți la acest examen înainte de a se despărți unii de alții și a pleca în lume, să pună la cale un banchet „exitus”, la care luau parte ca invitați profesorii împreună cu familiile lor precum și alți locuitori din oraș. Banchetul nostru a avut loc în grădina „din Veza”, grădina de vară așezată la poalele păduricii „Bercul”.

Comitetul încredințat cu organizarea banchetului din vreme a făcut pregătirile necesare, suma totală a cheltuielilor repartizându-se în mod egal între maturizantii reușiți. Dintre cei 49, trecuți la maturitate, singurul care nu a luat parte la banchetul de la grădina de vară am fost eu. Motivul: costul banchetului, cota care ne era repartizată fiecăruia, era de câteva zeci de coroane. Ori eu n-am reușit să fac rost de această sumă și astfel am fost nevoit ...să rămân pe dinafară.

Banchetul a avut loc seara. În această zi de cu dimineață m-am hotărât să plec acasă la părinți. Gazdei mele bune i-am comunicat

acest lucru. Răsărise soarele când am luat „străjacul” cu paie din pat, l-am dus în fundul grădinii pe malul Târnavei, l-am descusut, paiele preschimbate în praf le-am aruncat în apă, pânza am scuturat-o și am așezat-o în podul casei la gazdă pe „lădița” în care am păstrat sărmana mea bogăție în cei opt ani de zile ai învățământului secundar. Alături de străjac am așezat perna și „țolul” împreună cu alte câteva lucruri mai mărunte, urmând ca părinții să le aducă peste vară” cu căruța acasă.

Mi-am luat rămas bun de la milostiva mea gazdă și sărutându-i mâna am plecat pe jos „peste dealuri” spre satul de naștere. Cu trenul mi-ar fi fost mai ușor dar biletul de la Blaj la Alba Iulia costa și el destul de multșor. Iar banii ??? ...

Drumul l-am făcut pe jos de mai multe ori ca „student gimnazial”. Plecam din Blaj, treceam prin Berc, prin satele Ciugud și Tiur, apoi, după ce ieșeam din această comună, urcam pășunea spre dealul Crăciunelului. Nu era decât un drum de „hotar” dar acela încă se înfunda de la o vreme, așa încât băteam doar cărările făcute de picioarele animalelor scoase aici la pășune.

După ce am ieșit din Tiur, m-am descălțat, am legat bocancii „dăsăgiți” unul de altul, i-am aruncat în spate, și dai băiete desculț pe iarba moale. Am trecut pe la „apa sărată”, am urcat dealul „Frăsinelului” din pășunea comunei Mihalț, coborând spre cătunul Colibi, alcătuit din câteva zeci de case. Am trecut peste apa „Secașului” apucând drumul de hotar spre miază-zi „pe luncă”, spre comuna Berghin. Majoritatea locuitorilor aici erau sași, oameni gospodari și bine înstăriți. Apropiindu-mă de comună m-am așezat jos, m-am încălțat, ca nu cumva cunoscându-mă cineva să mă fac de râs „maturizant desculț”. Din Berghin am trecut în pădurea seculară de stejar „Pleșa”, ajungând în hotarul satului meu de naștere. De pe culmea „Mealului” am coborât peste

ulicioarele strănte spre casa părintească, unde am sosit aproape de „vecernie”. Am tras cârligul de lemn și am intrat în curte.

Acasă am aflat-o numai pe „mama bătrână – bunica”, care venise mai devreme de la câmp, să pregătească cina pentru ai casei și pentru animale. I-am sărutat mâna slăbită de bătrânețe și uscată de atâta truda. Dânsa m-a întrebat: „Da, acum ai gătat cu școala”??? „Am gătat mamă bătrână cu ajutorul lui Dumnezeu”. Neavând apă în curte am luat în mână două „bote” din lemn de brad, am trecut la Fântâna lui Boboc din părau, le-am umplut cu apă și le-am adus pentru pregătirea mâncării. Odată cu seara au sosit „tetea bătrân” moșul, împreună cu părinții și sora, bucurându-se cu toții că am isprăvit cu „învățul”. Cina în vremea de vară frumoasă o luam în curte, masa fiind o lespede mare de piatră așezată pe trei picioare de lemn bătute în pământ. Hrana era de obicei „coleșe” mămăligă – cu lapte dulce, lapte „covăsât” și „papură”.

Ai casei erau frânți de oboesală datorită muncilor săvârșite atunci numai cu brațele. De primăvara până toamna târziu nimeni nu dormea în casă ci afară. Bunica dormea în „privar”, mama cu surorile în „cămară pe străjac”. Bunicul și tata dormeau afară în „șură” pe câte un maldăr de fân ori paie și încălțați. Tata avea obiceiul să-și odihnească oasele în nopțile senine de vară, în curte, ori în grădină pe „cojoc”.

Năravul acesta îl aveam și eu în lunile vacanței de vară, numai că în locul cojocului așterneam un sac umplut cu fân ori cu otavă, drept saltea. Odată cu întunericul, fiecare ne-am găsit locul îndatinat pentru odihnă. Peste ai casei somnul binefăcător cu de grabă s-a așternut. Eu – de data aceasta dormeam în șură pe fân – eram tulburat adânc și măcinat ca între două pietre de moară, gândindu-mă la desfășurarea „exitusului” colegilor mei maturizanți. A fost una din nopțile cele mai zbuciumate ale vieții mele tinere, plină de multă tristețe,

lipsită de atâtea ori până și de cele mai umile lucruri.

Somnul nu s-a lipsit de ochii mei, în schimb lacrimile au udat din belșug bucata de pânză aspră care-mi slujea drept pernă. Vedeam limpede, parcă aș fi fost de față, grădina din Veza luminată cu „lampioane”, cu mese frumos împodobite cu flori, profesorii solemn împreună cu soțiile, alte familii invitate, apoi rândurile colegilor maturizanți îmbrăcați „elegant” cu fețele radiind de bucurie și fericire. Între acordurile muzicii și clinchetele paharelor se desfășura apoi banchetul.

Urma toasturile rostite de colegi la adresa profesorilor, cărora le-au răspuns părinții noștri, dascăli și părinți, aducându-le aminte și legându-le de suflet datorita de a nu uita niciodată de Blaj, călăuzindu-și întreaga viață după principiile credinței și moralei și dragostei față de neamul și pământul românesc, care le-a fost insuflată și clădită în inimă în vremea celor opt ani de școală secundară.

Maturizanții au îndrăznit de data aceasta să poftescă la „dans” nu numai domnișoarele prezente, ci și pe soțiile profesorilor. Veselia era în toi, când aproape de miezul nopții profesorii au părăsit grădina banchetului, rămânând maturizanții să-și continue exitusul, în sunetele din ce în ce mai vesele ale muzicii, până dimineața.

Întreaga desfășurare a solemnității o vedem limpede cu ochii minții, deși mă găseam în plină noapte și atât de departe de locul animatei veselii. Cântaseră cocoșii demult spărgând liniștea nopții așternută peste satul adormit, vestind apropierea zorilor de dimineață. Colegii de grădină din Veza jucau de rupeau pământul, punând la cale și câte o „serenadă” dedicată „dulcineelor”, cărora de atâtea ori studenții septimari și octavani le făceau curte asiduă.

În Blaj, de multă vreme, s-a încetățenit datina, ca maturizanții la exitusurile de despărțire să se prezinte – majoritatea dintre ei - cu un baston elegant în mână.

Era semnul maturității, dovedind nu numai bărbăție, ci și pretenția – nu știu cât era de întemeiată - de a juca de acum înainte și eu un rol din ce în ce mai important în viața socială și publică a neamului. Costul bastonului era destul de mărișor, dar proprietarul lui era gata să jertfească orice sumă, numai să-l poată învârti în mână cu cât mai multă abilitate.

Odată cu dimineața am părăsit așternutul din șură de pe fân și împreună cu tata am plecat la câmp, fiind tocmai vremea cositului. Pe când colegii mei se întorceau acasă de la exitus în sunetele muzicii, învârtind în aer bastoanele, eu am luat în spate alte „bastoane” de la gura șurii, coasa, furca și grebla, plecând departe în „Bărc”, unde era locul de fân al satului.

Iarba era umedă și grasă și tăișul coasei mânăuită cu pricepere lăsa în urma noastră brazde lungi și regulat orânduite. Pe când colegii mei străbăteau gălăgioși cărarea ce ducea din grădina banchetului peste lunca Târnavei Mari, lovind vitejește cu bastoanele tufele înalte de urzici, ori tulpinele rămuroase ale brusturilor, eu „poloageam” pe coastele Bărcului iarba căzută sub ascuțișul șuierător al tăișului coasei, pășind domol dar cu gândul dus ... departe ... spre „fântânile darurilor” din vechea cetate de cultură românească a Blajului.

Așa am încheiat „exitusul” trist al terminării învățământului secundar în maldărele de fân îngrămădite în șura părintească, având drept muzică cântecele cocoșilor, care de două ori pe noapte umpleau liniștea satului cu melodiile lor, chemând lumea adormită la o altă zi de viață, harnică și trudită.